

Mbo-professionals vertellen hoe zij werken aan kwaliteit

Kwaliteit begint bij **jezelf**

In vijf edities van Vakblad Profiel komen docenten en managers uit het mbo dit voorjaar aan bod over de Kwaliteitsafspraken 2015-2018, meer in het bijzonder hoe zij werken aan kwaliteit in hun werk. Vakblad Profiel en de projectgroep Kwaliteitsafspraken 2015-2018, directie MBO van het ministerie van OCW werken hiervoor samen.

Eric Okhuijsen: Problemen voorkomen door zelfsturend leren

Weliswaar worden de activiteiten binnen de afdeling Bouw en Schilderen MBO Amersfoort niet expliciet geschaard onder het thema 'excellentie' maar ze zijn er wel degelijk een uiting van. Coördinator Eric Okhuijsen is met zijn afdeling op diverse fronten in de weer. Het zijn activiteiten die het onderwijs een krachtige kwaliteitsimpuls zullen geven: behalve een verhuizing en de opzet van een nieuwe afdeling binnen Bouwtechniek wordt op de afdeling van Eric een professioneel leerteam opgezet waarmee zelfgestuurd leren bevorderd wordt. De studenten werken in de werkplaats aan opdrachten waarin ze hun eigen opleiding zoveel mogelijk initiëren en samenstellen (toekomstige zgn. 'leertuinen'). Okhuijsen deed onderzoek naar zelfgestuurd leren in het kader van zijn masteropleiding *Leren & Innoveren* (2013-2014).

'Het idee achter zelfsturend leren is dat het helpt problemen te voorkomen die veel studenten ondervinden in het eerste jaar van hun opleiding. Problemen die te maken hebben met onvoldoende aansluiting tussen theorie en praktijk. Studenten

Erik Okhuijsen:
'Zelfsturend leren werkt kwaliteitsbevorderend'

worden daardoor onzeker, laten veel over aan hun docenten en instructeurs en nemen geen initiatief en verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces. Terwijl dat juist de motivatie bevordert, het geleerde beter laat beklijven en studenten helpt zich voor te bereiden op de kennismaatschappij. Zelfsturend leren werkt dus kwaliteitsbevorderend.' In juni 2014 deed Okhuijsen hiervan verslag in de nieuwsbrief *ProfielActueel*.

Wat volgens Okhuijsen ook een belangrijke meerwaarde geeft aan het onderwijs, is samenwerking met het bedrijfsleven. Daar wordt hard aan gewerkt. Op de afdeling Bouw en Schilderen is die samenwerking tweëerlei:

- Instructie in de zogenoemde bouwschool door het opleidingsbedrijf. 'Daarin werken instructeurs vanuit bedrijven op de school. Zij geven direct instructie aan de studenten tijdens de praktijklessen, daarbij ondersteund door een docent van de school.'
- Instructie bij de bedrijven zelf. Daarin kunnen de studenten de echte praktijk koppelen aan hetgeen ze op school leren.

Deze samenwerking bereidt de studenten al in een vroeg stadium voor op de toekomst: het werkveld waarin ze later terechtkomen.

Erik Okhuijsen is coördinator afdeling Bouw en Schilderen MBO Amersfoort

H. N. VAN RAN

Marieke Gervers is manager Art&Entertainment-college ROC van Amsterdam

Marieke Gervers: Excellentielab voor bijzondere studenten

Ze is architectonisch vormgever, werkte in de architectuur, bij de publieke omroep, in de theaterwereld en kwam van daaruit als projectleider bij het mbo terecht. Marieke Gervers bleef er: 'Ik zag zoveel potentie, zoveel goede mensen, maar ik zag ook hun worsteling met alles wat ze moeten doen. En ik zag veel verbetermogelijkheden. Deels hebben we

Marieke Gervers:
'Het gaat bij excellentie vooral om werkhouding en professionele attitude'

die inmiddels kunnen realiseren. Wat ik nu mag gaan doen, is een soort 'practoraat' opzetten voor de creatieve industrie. Voor analyse, onderzoek, ontwikkeling en implementatie. Bijvoorbeeld voor een goede module stimulering zzp-schap, of voor de opzet van internationale uitwisselingen. Dingen waar je in de waan van de dag niet aan toekomt.'

Op het College Zuid van het ROC van Amsterdam waar het Art&Entertainmentcollege deel van uitmaakt, wordt een excellentielab opgezet voor studenten die niet in de standaard context passen. Faciliterend om samenwerkingsverbanden

Update implementatie Kwaliteitsafspraken mbo

Sinds 1 januari 2015 is de Regeling kwaliteitsafspraken mbo van kracht. Hierin zijn de voorwaarden vastgelegd om voor het investeringsbudget in aanmerking te komen: het opstellen van een kwaliteitsplan (met eventueel een excellentieplan) en het ondertekenen van de Overeenkomst kwaliteitsafspraken mbo. In deze overeenkomst zijn afspraken opgenomen over de inzet en de manier waarop mbo-instellingen en het ministerie de komende jaren samenwerken in het kader van de kwaliteitsafspraken. Eind januari ontvingen mbo-instellingen een uitnodiging van minister Jet Bussemaker om deze overeenkomst te ondertekenen.

Veel instellingen zijn intussen al volop aan de slag met het opstellen van het kwaliteitsplan. De mbo-accountmanagers voeren gesprekken met de mbo-instellingen om de regeling Kwaliteitsafspraken mbo en de voorwaarden waaraan het kwaliteitsplan moet voldoen nader toe te lichten. Bovendien bieden zij informatieproducten aan die benut kunnen worden voor de concrete invulling van het kwaliteitsplan. In de tweede helft van februari organiseert OCW een drietal informatiebijeenkomsten om aandacht te besteden aan de Regeling Kwaliteitsafspraken, het gebruik van informatieproducten bij het opstellen van het kwaliteitsplan en de indicator studiesucces.

Meer informatie over de informatiebijeenkomsten en de kwaliteitsafspraken mbo in het algemeen vindt u op www.kwaliteitsafsprakenmbo.nl

aan te gaan, bijvoorbeeld met instellingen buiten het ROC van Amsterdam. Hierdoor kan de school meer en op een hoger niveau activiteiten en projecten aanbieden. Of om interdisciplinair te werken of versnelde trajecten aan te bieden.

>>

Wat is excellentie en hoe wordt dat herkend? Marieke Gervers: 'Het gaat vooral om werkhouding en professionele attitude. Doet een student actief mee, kan hij samenwerken, feedback geven, incasseren, neemt hij initiatief. Om dat te herkennen is een goede coachstructuur nodig. Een mentor met een docententeam die geregeld overleg hebben, die de studenten kennen en hun bevindingen over de studenten delen. Maar die ook de innerlijke 'stem' van de student wakker kunnen maken: wat is diens potentie en hoe zorgen we ervoor dat hij die gaat aanspreken? En dan is het natuurlijk belangrijk dat we vervolgens deze studenten in hun 'excellentie' kunnen faciliteren.'

Tot slot wil Gervers graag kwijt dat er volgens haar iets mist in de leerlijn mbo – hbo omdat die aansluiting soms onvoldoende is. 'Een mbo'er die z'n opleiding actief en goed heeft doorlopen, heeft over het algemeen meer in huis dan een havist. Het hbo moet beiden bedienen, helaas nog wel eens ten koste van die mbo'er. Ik pleit daarom voor een aparte niveau 5-opleiding voor afgestudeerde mbo'ers met directe uitstroom op de arbeidsmarkt. En dat valt mijns inziens ook onder excellentie.'

Loes Nobbe: Ondernemerschap tonen

Voor Loes Nobbe, docent en projectleider Talentlab Helicon mbo Nijmegen, zit excellentie vooral in het tonen van ondernemerschap. Een belangrijke eigenschap immers voor afgestudeerden van de groene opleidingen van Helicon. Handelen de studenten pro-actief, doen ze naast hun studie dingen op hun vakgebied, zijn ze bereid iets te vertellen op een voorlichtingsavond bijvoorbeeld? Nobbe: 'We willen studenten natuurlijk op ieder niveau kunnen bedienen, maar het is een kans voor Helicon om structureel op basis van de Kwaliteitsafspraken, in te spelen op excellentie. Bijvoorbeeld door meer keuzemogelijkheden aan te bieden. Excellentie herkennen en er iets mee doen vereist goede begeleiding en hoort bij de professionaliteit van docenten. Professionalisering is ook weer een belangrijk kwaliteitsaspect. Zo houden de thema's van de Kwaliteitsafspraken natuurlijk heel nauw verband met elkaar.'

Dat Nobbe professionalisering naar voren brengt is niet vreemd. Ze is namelijk ook lid van de projectgroep Helicon Academy. Ze heeft onderzoek gedaan naar loopbaanbegeleiding voor haar masterstudie aan de lerarenopleiding voor agrarisch onderwijs (Stoas). De Helicon Academy is opgezet vanuit de idee dat 'medewerkers zelf de beste docent willen zijn en gemotiveerd zijn om zich verder te ontwikkelen.'

Nobbe: 'We voeren een streng beleid wat betreft bevoegdheden, we vragen minimaal een tweedegraads bevoegd-

Loes Nobbe is docent bij
Helicon mbo Nijmegen

heid. Dat betekent ook dat we beginnende docenten goed willen begeleiden en peer-review en intervisie willen aanbieden. Vanuit de Academy bekijken we hoe we dit het beste kunnen

Loes Nobbe:
'Excellentie herkennen en er iets mee doen vereist goede begeleiding'

doen. Een ander aspect is de Talentlab voor jonge beginnende docenten. Hoe kunnen we hen aan ons binden en bijvoorbeeld inzetten voor beleid- en/of ontwikkeltaken?'

Voorwaarde voor kwaliteitsverbetering is ook inzicht hebben in resultaten: hoe kijken studenten en anderen tegen ons onderwijs aan? Helicon wil resultaten per opleiding inzichtelijk maken voor opleidingsteams. Nu zijn deze op centraal directieniveau toegankelijk, maar die moeten lager in de organisatie beschikbaar komen. Direct het resultaat zien van je werk, betekent dat je gericht én met elkaar, kunt werken aan de analyse ervan en aan verbetering of verandering.

Joep Staps: Zorgen dat studenten elkaar prikkelen om hun best te doen

Voordat minister Bussemaker het thema excellentie 'in de groep gooide' was ROC A12 daar niet nadrukkelijk mee bezig. Bij ROC A12 zoekt men hoe excellentie binnen het kwaliteitsplan handen en voeten moet krijgen.

'De minister heeft ons geprikkeld om niet alleen te letten op studenten die risico lopen op voortijdige schooluitval, maar ook om leerlingen die veel in hun mars hebben meer te stimuleren,' vertelt Joep Staps, programmamanager bij ROC A12. Onder excellentie verstaat ROC A12 dat studenten die goed zijn in hun vak geprikkeld moeten worden om nog beter te worden. 'En studenten die voldoende presteren moeten de ruimte krijgen om goed te worden in hun vak,' zegt Staps. 'Als je de goed presterende studenten positieve aandacht geeft, prikkel je hun medestudenten om ook hun best te doen. Ze kunnen zich aan elkaar optrekken.'

Een sluitend plan rondom excellentie is er nog niet. Staps en andere onderwijsondersteuners spreken regelmatig met onderwijsteams, individuele docenten en studenten om tot een gezamenlijk gedragen excellentieplan te komen. 'Zo'n plan kun je niet van bovenaf opleggen, dat moet uit de mensen zelf komen als je hun betrokkenheid bij dit thema wil.'

Joep Staps is programma-
manager bij ROC A12

Er zijn echter wel twee wapenfeiten dit het Gelderse roc inzet in hun excellentieplan: internationalisering en ondernemerschap. 'Met een internationale stage of een certificaat voor ondernemerschap vergroot een student zijn competenties. Dat geeft hem een plus,' zegt Staps. Hij is nog aan het puzzelen hoe studenten van techniekopleidingen kunnen excelleren. 'Misschien via een meester-gezel systeem of via beroepenwedstrijden. Dan moeten we wel zorgen dat de beroepspraktijkvorming meer omvat dan alleen het opdoen van praktijkervaring. Studenten die zichtbaar uitblinken op hun stageplek zouden bijvoorbeeld ook de mogelijkheid moeten krijgen om meester te worden. We zoeken naar manieren waarop we goede studenten kunnen uitdagen om net iets meer te doen dan ze moeten en kunnen. In die extra's zit voor ons excellentie.'

Albert Jan Hoeve: Excellentie is uitblinken in vakmanschap

Het thema excellentie lijkt lastig bij de kop te pakken. Bij ROC A12 is men nog aan het zoeken hoe excellentie binnen het kwaliteitsplan handen en voeten moet krijgen. Het Deltion College heeft al een uitgangspunt genomen: 'we willen ervoor waken dat we niet in een cijfertjescultuur terechtkomen.'

'Excellentie koppelen we niet aan een opleidingsniveau of een cijferlijst, maar aan de beroepsvaardigheden die een student heeft,' zegt Albert Jan Hoeve, strategisch onderwijsadviseur bij Deltion. Op alle opleidingsniveaus probeert Deltion dan ook de

Albert Jan Hoeve, strategisch onderwijsadviseur bij Deltion

cellentie vorm te geven, aldus Hoeve. 'Het idee van minister Bussemaker dat mbo-studenten ook cum laude kunnen afstuderen, past niet in ons idee van excellentie. We willen ervoor waken dat we niet in een cijfertjescultuur terechtkomen. De docenten en studenten moeten de ruimte hebben om on-

dernemend te zijn. Door te ontdekken waar je goed in bent, kun je excelleren. Om dat te stimuleren, hanteren we liever geen kader van regels, maar gaan we uit van de eigen inbreng van de teams. Wel gaan we bij elk team het gesprek aan over de kwaliteit van het onderwijs. Wat verstaan zij daaronder? Door het vergroten van het kwaliteitsbewustzijn bij de teams zien we dat er schoolbreed het besef is ontstaan dat excellentie veel te maken heeft met het functioneren van een team. Een team dat elkaar goed kent, het beroep waarvoor ze opleiden goed in beeld heeft en zich verantwoordelijk voelt voor de student en de opleiding, excelleert. Net als de studenten van dat team. Door dat schoolbreed te stimuleren, te delen en te laten zien, hopen we dat excellentie besmettelijk wordt binnen Deltion.' ■

Interview/tekst:
Bianca Hendriks en
Aly Broomhaar

Albert Jan Hoeve:
'We willen ervoor waken dat we niet in een cijfertjescultuur terechtkomen'

excellentie van de studenten te bevorderen. Bijvoorbeeld door mee te doen aan Skills Netherlands, het organiseren van interne beroepenwedstrijden en het opzetten van excellentieklassen. Bijvoorbeeld de Librijeklas bij de opleiding horeca waar uitmuntende koks in spé extra lessen krijgen van Jonnie de Boer en stage kunnen lopen bij toprestaurant De Librije. Om dergelijke lessen te kunnen faciliteren, werkt Deltion samen met het bedrijfsleven. Dat kan ook niet anders, zegt Hoeve, 'we zijn immers een beroepsopleiding die opleidt voor de arbeidsmarkt. En we willen het beroepenveld laten zien dat we er als onderwijsinstelling alles aan doen om de student uit te laten groeien tot een vakman of vakvrouw van formaat.'

De cultuur van de onderwijsinstelling vormt de basis om ex-